

BARADLA-ÖSVÉNY

Jelzése: sárga sáv

Hossza: 7,5 km

Bejáráshoz szükséges idő: kb. 3 óra

Az élővilág zavartalansága és a saját biztonsága érdekében kérjük ne térjen le a kijelölt útvonalról. A tanösvény végigjárása saját felelősségre történik! A kutyával túrázókat kérjük, hogy kedvenceiket pórázon sétáltassák! Kellemes túrázást és kellemes időtöltést kívánunk!

1. Tájékoztató térkép

(Baradla-barlang aggteleki bejárat)

Mielőtt nekivág az ösvény bejárásának, kérjük figyelmesen olvassa el az indító tábla információit és tanulmányozza az útvonaltérképet, mely a sziklafal melletti lépcsőn felsétálva a kőfalon található. A tanösvényt a térség turistaújtait jelölő térképek is tartalmazzák.

2. Baradla-tető

A Baradla elnevezés vélhetőleg a szlovák „bradlo” szóból származik, melynek jelentése sziklaszirt. Eredetileg a bejárat fölé magasodó, 51 m magas meredek sziklafalat jelölhette. A barlangnak ez a bejárata a ma is működő Acheron-víznyelő ősi elődje volt. A triász időszakban - kb. 230 millió évvel ezelőtt - ezen a területen egy sekély tenger hullámozott, melyben nagy számban éltek különféle mészvázú állatok pl.: mészszivacsok, korallok, moszatok. Elpusztulásuk után mészvázáikból jöttek létre azok a mészkő tömegek, melyek a tenger visszahúzódása után kiemelkedtek és ma az Aggteleki-karsztot felépítik. Az állomás közelében látható a mészkő érdekes, rácsos mintázata. Ezt a rácskarrt egymásra merőleges, a lefolyó csapadékvíz által kialakított hasadékok alkotják.

3. A karszt növényvilága

A földrajzi helyzet és az éghajlati adottságok következtében egyaránt megtalálhatók a hűvös, nedves klímát igénylő, kárpáti elterjedésű növények és a déli előfordulású, melegkedvelő fajok a nemzeti parkban. Az állomás körül elhelyezkedő karsztbokorerdő, lejtősztyeppré és sziklagyep foltjai melegkedvelő fajoknak adnak otthont. A karsztbokorerdők laza lombkoronaszintjét kistermetű molyhos tölgyek alkotják, alatta gazdag cserjeszintet találunk berkenyékkel, sajmmeggyel. A lejtősztyeppréteken virít kora tavasszal a molyhos, lila szirmú leánykökörcsin, nyáron az árvalányhajak és a macskahere. A sziklagyeppek jellemző fajai a sziklák felszínén élő moha és zuzmó fajok, a talajfelszínen kövirózsák, illetve a sziklai perje telepszik meg.

4. A karszt állatvilága

Lehetetlen bemutatni a karszt gazdag állatvilágát néhány sorban. Az itt látható karsztbokorerdők jellegzetes fészkelője a bajszos sármány. Hazai állományának döntő hányada is a karszton él. A sziklagyeppeken, lejtősztyeppéken járó látogató egyik első benyomása az, hogy rengeteg a lepke. Jellegzetes és ritka faj a kis apollólepke, a bükki szerecsenboglárka és a magyar tarkalepke. Itt él a legnagyobb termetű hazai

egyenesszárnyú faj, a fűrészlábú szöcske. A lejtősztyepp lakója a bikapók, melynek hímje utótestén feltűnő piros-fekete mintázatot visel. A közel félméteresre is megnövő zöld gyík példányai mellett eltörpülő fali gyíkokkal is gyakran találkozhatunk.

5. A Tó-hegy

A Tó-hegyet egykor erdő borította. A fák kivágása után a növényzet nélkül maradt, sekély talajú, meredek oldalon a csapadék hamar lehordta a termőréteget és ez bekerülve az itt lévő víznyelőbe, eltömte azt. A lefolyás nélkül maradt területen felgyülemlett a víz, így jött létre az egykori tó. A tó helyén az 1800-as évek elején még káposztáskertekkel övezett víznyelő volt, az itt eltűnő csapadékvíz alakította ki a Baradla-barlang Törökmecset-ágát.

6. Ördögszántás

A Tó-hegy lejtőjén jellegzetes nyílt karrmező (a népnyelv szerint ördögszántás) jött létre. A karrmezőn találkozhatunk különféle kisebb - vízoldotta - felszíni karsztformával, pl: rácskarr, sziklakarr, lejtőkarr. A gyökérkarrok pedig olyan csőszerű sziklalyukak, amik a talaj lepusztulása előtt itt élt növények gyökerei által termelt szerves savak hatására alakultak ki.

Ébresztő! Egy Földünk van! információs táblán az ökológiai lábnyomról, a vízlábnyomról és az e-hulladékról tájékozódhatunk.

Vigyázat! A következő állomás a műút túloldalán van!

7. Zombor-lyuk víznyelő

A Zombor-lyuk a Baradla Vörös-ágába vezeti a csapadékvizet. A **nyílt karszt** és az agyagos üledékkel borított **fedett karszt** határán alakult ki, mivel a fedett térszínről folyó időszakos vízfolyás elérve a nyílt karszt határát, annak repedéseiben azonnal elnyelődik, kialakítva egy tölcsérszerű mélyedést.

A víznyelő közelében hagyományos kisparcellás földművelés folyik. A néhány méter széles „nadrágszíjparcellák” olyan állat- és növényfajoknak pl. konkoly adnak otthont, melyek az óriási mezőgazdasági táblák kialakításával szinte nyom nélkül eltűntek.

8. Ravasz-lyuk víznyelő

Még mindig - hasonlóan a Zombor-lyuk víznyelőhöz - a nyílt és a fedett karszt határán járunk, ezért találunk itt is víznyelőket. Az itt látható Nagy-Ravasz-lyuk a Baradla legnagyobb oldalágának, a Retek-ágnak a fő víznyelője. Innen Ny-i irányban nyílik a Kis-Ravasz-lyuk víznyelő, melynek elnyelődött vize szintén ide kerül, majd a két földalatti járat körülbelül 200 m után egyesül. A víznyelőkön keresztül bejutó kavicsos hordalék még ma is alakítja, formálja a Retek-ágat, amelynek 1250 méteres szakasza speciális túra keretében látogatható.

9. Konkolyos

Az Aggteleki-karszt területén hajdan erdőirtásokkal alakítottak ki szántóföldeket, kaszálókat és legelőket. A szántóföldeken még ma is megtalálhatóak a hagyományos, vegyszermentes gazdálkodásra jellemző gyomnövények, pl a konkoly.

A hagyományos állattartás eltűnésével a gyepterületek átalakulnak: a kaszálók és a legelők gyomosodnak, cserjésednek, majd újra beerdősülnek. A bokrok közötti gyepekben gyakori a kékes-lilás virágú Szent László-tárnics és a talajhoz lapuló

szártalan bábakalács, amely késő nyáron és ősszel, virágzó állapotban válnak igazán feltűnővé.

10. Assisi Szent Ferenc kápolna

Szent Ferenc az olaszországi Assisiben született 1182-ben, jómódú kereskedő családban. Itália, az állatok, a kereskedők és a természet védőszentje. Az általa alapított rend apostoli szegénységben folytatta életét. A katolikus egyházban elsőként hirdette, hogy az embernek testvére minden más lény és az egész mindenség. Ezt fejezi ki a tőle származó ének, a Naphimnusz is. II. János Pál pápa a természetvédelem égi patrónusának nyilvánította.

11. Borókás töbrök

Az Aggteleki-karszt leggyakoribb és legjellemzőbb felszíni karsztformája a töbör, mely a mészkő oldódása révén képződő kerek vagy ovális mélyedés. Az oldódás és a mélyülés egymást erősíti kialakulása során. Mérete változó, mélysége és átmérője a néhány métertől a több száz méterig terjedhet. A nagyobb töbrök alján sajátos mikroklíma alakul ki, mivel itt megül a hideg levegő. Így itt a hűvösebbet, nedvességet kedvelő fűfélék jelennek meg.

A főként borókacserje uralta terület egykori irtásrét. A múlt században jellemző legeltető állattartás következtében, a rét elszegényedett bizonyos fajokban és helyettük a rágást, tiprást jól tűrő fűfélék jelentek meg. Mára a terület újra kezd visszaerdősülni, mivel a 60-as évek óta a legeltetés lassan megszűnt.

A boróka fájában – bár fenyőféle – nincsenek gyantajaratok. Fája szívós, erős, jól megmunkálható. Termése éretlenül zöld, éretten hamvaskék, többféle gyógyszer, illatszer és fűszer alapanyaga.

12. Hideg -völgy

Az északi, nedves, hűvös lejtőkön, völgyekben gyertyános-tölgyesek alakulnak ki. A felső lombkoronaszintjét a kocsánytalan tölgy, az alsót pedig a gyertyán alkotja. A mezei juhar, valamint a madárcseresznye elegyféleként színezi az erdő társulást. A többszintű lombsátor miatt az ilyen erdőknek kevés fajból áll a cserjeszintje. Gyep szintjének legkorábbi fajai a hóvirág, a bogláros szellőrózsa, a keltikék. Nyáron megtaláljuk itt a barna virágú madárfészek kosbort, a vörösbarna nőszőfüvet és gyakori az élénk rózsaszín turbánliliom is. A gyertyános-tölgyes jellegzetes lakója az akár métereset is ugró erdei béka. Találkozhatunk itt a tölgyek odúiban fészkelő cinegefajokkal, a csuszkával, az örvös légykapóval. A kisemlősök közül a mogyorós és a nagy pelét, valamint a nyusztot lehet megemlíteni.

13. A Baradla-barlang Vörös-tói bejárata

A Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE) megbízása alapján Münnich Kálmán és munkatársai 1890. március 15-én áttörték a Vörös-tói kijáratot, amelyet ma bejáratként használunk és 271 lépcsőn jutunk le a barlang főágába. Innen indul a Baradla-barlang vörös-tói középtúra szakasza, melynek hossza 1,3 km és kb. 1,5 órát vesz igénybe. A túra során láthatjuk a barlang legmagasabb állócseppkövét, a „Csillagvizsgálót”, az „Óriások termében” pedig zenét hallgatva csodálhatjuk meg a sokféle díszes cseppkövet. A Vörös-tó – Jósavató barlangszakasz teljes műszaki rekonstrukciója 2005-ben fejeződött be, ekkor létesült a fogadóépület is.

14. „Belefulladunk?” interaktív egység a Vörös-tói Fogadótérnél

Pihenésképp megoldhatunk néhány játékos feladatot a szelektív hulladékgyűjtéssel, vízszennyezéssel kapcsolatban, de megtudhatjuk azt is mi a holtfa szerepe az erdőben, és hogyan fejlődik a szarvasbogár.

15. A Vörös-tó és a Medvesziclák

A Vörös-tavat az összegyűlt csapadékvíz alakította ki egy tőbor alján, aminek repedései eltömődtek. Névadója a környéket borító vörös föld (terra rossa), ami színét a benne lévő vas-oxidtól kapta. A Medve-sziclák kb 145 millió évvel ezelőtt képződtek a kréta korban, majd hosszú időre befedte a talaj és csak egy későbbi kiemelkedés során kerültek újra felszínre. A mállott sziklafelszínen zátonyépítő szervezetek (korallak, mészszivacsok) és zátonylakók (tengeri liliomok, kagylók) maradványai láthatók.

16. Az Aggteleki Nemzeti Park- Mit hagyunk magunk után? (Vörös-tói esőbeálló)

A nemzeti parkot, hazánkban negyedikként, 1985-ben alapították, elsősorban a geológiai értékek (felszíni karsztjelenségek, barlangok) védelméért. 1995-ben az Aggteleki- és Szlovák-karszt barlangjait az UNESCO Világörökséggé nyilvánította.

Az információs tábla témája: hulladékkezelés és hulladékcsökkentés kirándulás alkalmával, a hulladékok lebomlási ideje a természetben, örökségvédelem. *(Vigyázat! A következő állomás az út túloldalán lesz!*

17. Steinalmi Formáció földtani alapszelvény

A sziklafelszínen látható fehér képződmények (onkoidok) kb. 240 millió éve, trópusi sekélytengerben alakultak ki: a zátonyok mögötti csendes, de állandóan mozgó vizű lagunákban élő kéalgák megtelepedtek valamilyen magon (pl. kagylótöredék), s azt fonalaikkal körbenőtték. Mindig a napfény felé eső felületen növekedve gombolyagszerű alakzatokat hoztak létre, amelyek átmérője az 5 cm-t is elérheti.

18. Béke-barlang

A Béke-barlangot tudományosan megalapozott kutatás eredményeként 1952-ben fedezték fel Dr. Jakucs László vezetésével. 7 km-t meghaladó hosszával az Aggteleki-karszt második leghosszabb barlangja. Az állandó +10 °C-os hőmérséklet, a 100 % körüli relatív páratartalom, a levegőben lévő kalcium és magnézium kedvező aránya, valamint a levegő abszolút por -és pollen mentessége hozzájárul a légzőszervi betegségek (pl. asztma) gyógyításához. A Béke-barlangot 1969-ben Magyarország első gyógybarlangjává nyilvánították, és a rendszerváltásig sokan jöhettek ide gyógyulni. A barlang főágának oldalfalain változatos oldásformákat, pl. hullámkagylókat, alján pedig nagy számban láthatunk mésztufagátákat. Középső része a leggazdagabb cseppkövekben. Megfigyelhető egy barlangokban nagyon ritka jelenség is, a katavotra. Ez egy tölcsérszerű képződmény, mely időnként víznyelőként, időnként pedig forrásként működik. A Béke-barlang állandó vízfolyása a Komlós-patak, mely Jósavfő közelében kerül felszínre, Komlós-forrásként.

19. Komlós-forrás

A forrás a Béke-barlang vizét hozza felszínre. A tiszta vizű, hűvös forrásoknak gazdag a növényvilága: tavasszal sárga szőnyeget von a patak köré a virágzó mocsári

gólyahír, a salátaboglárka és az aranyos veselke, nyáron pedig kéken pompázik a patakpart a mocsári nefelejcs tömegétől.

20. A Baradla-barlang Alsó-barlangjai

A Baradla-Domica-barlangrendszer egy háromemeletes barlang, melynek középső - látogatható - részét ismerjük legjobban. A felső része csak szakaszokban ismert, az alsó szinten pedig két járat található, a Rövid-Alsó-barlang és a Hosszú-Alsó-barlang. A barlangban folyó időszakos vízfolyás a Jósva-forráscsoportban kerül felszínre. Az utóbbi idők legnagyobb barlangi árvize 1955 augusztusában söpört végig a Baradlán. Az ekkor kezdődött kutatások révén vált ismertté a Jósva-forrás és a két alsó barlang kapcsolata. A forrástól felfelé haladva a völgy túlsó oldalában lévő rácsos vasajtó azt a kutatótárót zárja le, amelyen keresztül a barlangkutatók elérték a Hosszú-alsó-barlang üregrendszerét, de a szifonokon nem sikerült áthatolniuk. A Rövid-Alsó-barlang azonban teljes, mintegy egy kilométeres hosszában ismert.

21. A Baradla-barlang jósvafői bejárata

1928-ban Kaffka Péter felmérése és tervei alapján elkészült a jósvafői kijárat, amely lehetővé tette a Baradla-barlang 7 km-es főágának útismétlés nélküli végigjárását Aggtelektől Jósmafőig. A fogadótéren áll a Kessler Hubert Emlékház, amely a Baradla-barlang legeredményesebb igazgatójának, a neves barlangkutatónak állít emléket. Kessler Hubert 1935 és 1945 között tevékenykedett a térségben. Nevéhez kötődik a Tengersizem Szálló és a Tengersizem-tó létrejötte is.